

D • N

20/8 1957

Negrernas rösträtt i USA

En ny förbättring av negrernas rättsställning i USA har preliminärt beslutats av kongressens båda hus och kommer efter allt att döma att bli definitiv genom en sammanjämkning. Den innebär i princip att unionsmakten påtager sig ansvaret för att den i förtäningen inskrivna allmänna rösträtten skall bli realitet, att negrerna inte skall kunna hindras att utöva denna rätt. Det är i ordets mest egentliga mening ett stort historiskt beslut; det innebär, kan man hoppas, att en orätfärdighet, som under debatt och strider bevarats i nästan ett århundrade, inom de närmaste åren kommer att försvinna.

I samband med Nordstaternas seger i inbördeskriget 1861—1865 och slaveriets avskaffande i Södern antogs författningsändringar som avsåg att garantera de frigjorda negrernas lika rätt. En av dessa ändringar, den fjortonde, talade i allmänhet om medborgerliga rättigheter; den fick emellertid, delvis avsiktligt, en sådan utformning att tolkningar som möjliggjorde segregation från staternas sida inte var uteslutna. En annan ändring, den femtonde, var klarare i sitt krav på rösträtt för alla, oberoende av "ras, färg eller tidigare tillstånd av slaveri", men även den kunde, som framtiden kom att utvisa, i praktiken åsidosättas.

Under tiden närmast efter kriget tillämpades bestämmelserna rigoröst. I skydd av Nordstaternas ockupationstrupper styrde koalitioner av vita minoritetsgrupper och frigjorda negrer de besegrade Sydstaterna. Den vita majoriteten i Södern såg i detta ett överväld, en främmande diktatur; man betraktade de styrande republikanerna som förrädare mot den vita rasen, och det demokratiska partiet, som företrädde oppositionen, fick samma prestige som motståndsmännen i de under andra världskriget av nazismen erövrade staterna. Situationen blev efter hand ohållbar; då republikanerna, som till en början behövt Sydstaterna som underlag för sin maktställning i unionen och därjämte fruktat ett nytt uppror eller inbördeskrig, ansåg unionen och sin egen ställning konsoliderad slog de under 1870-talet till reträtt. Därmed kom, ofta i hotets och våldets tecken, den vita majoriteten i Södern ånyo till styret. Det innebar reaktion. Slaveriet kunde man inte

återinföra, men man införde sträng segregation, höll negrerna nere ekonomiskt och socialt, berövade dem rösträtten genom statliga författningsbestämmelser och lagar i förening med påtryckning och privata "straffexpeditioner". Det vita väldet i det demokratiska partiets regi blev totalt i Södern under mer än ett halvsekel.

Denna situation upprätthölls genom ett slags tyst — i enstaka uttalanden och åtgärder markerad — överenskommelse mellan majoriteterna inom de stora partierna. De konservativa republikanerna, som i regel besatt unionsmakten, överlät åt demokraterna att styra Södern; i enhetens, lugnets, den väldiga materiella utvecklingens intresse offrade de mycket av inbördeskrigets frukter och negrernas rättigheter. Offret var inte stort, ty elden från det stora krigets dagar var utbrunnen; med allt större jämmod såg det republikanska partiet negrerna förtryckas i Södern, och de försök som enskilda entusiaster, såsom Henry Cabot Lodge och Theodore Roosevelt gjorde för att aktualisera negerfrågan, dämpades av partiets ledning. Demokraterna var också belåtna. Inom detta parti fanns visserligen grupper — radikala från norr och väster — som ogillade rasförtrycket, men partiets kärna var sydstatsfolket, och genom att Södern var stabilt demokratisk, medan framgångarna i norr var prekära och tillfälliga, blev partiets ledning i rasfrågan dominerad av "den solida Södern".

Då denna stora kompromiss, som kallats skamlig, bröts sönder under mellankrigsperioden och framför allt under och efter andra världskriget var det av många skäl: vetenskapen krossade myten om negrernas underlägsenhet, den moraliska idealism som ingick i de utrikespolitiska aktionerna var svår att förena med rasförtrycket i hemmet, behovet av arbetskraft ökade negrernas möjligheter. Vad vi här vill betona är den partipolitiska förändringen. Under Franklin Roosevelt blev demokraterna ett reformparti, som segrade därför att det vann så mycket i norr och väster; Södern förvandlades, något överdrivet uttryckt, från partiets kärna till ett annex, som i regel inte var behövt för segern. Med radikalismen följde kritik av rasfördomarna och rasförtrycket, stimulerad av det faktum att de allt talrikare

negrerna i norr representerade välbehövliga röster i de omstridda staterna. Med denna demokraternas svängning och med negerrösternas ökade betydelse — även i Södern på grund av ändringar i domstolspraxis och andra åtgärder — erinrade sig republikanerna att de av ålder varit negrernas beskyddare. Söderns vita, som blivit en mindre del av USA:s befolkning än förr, och bland vilka den reaktionära hållningen inte längre är så kompakt, kan inte längre skydda "den skamliga kompromissen". Det gäller för båda partierna att vädja till de i rasfrågan frisinade, inte minst till negrerna själva. Vid 1956 års val gick Eisenhower på den punkten längre än Stevenson, och han beräknas ha lockat över massor av negrer till det republikanska partiet.

De väldiga framgångar som negrernas sak vunnit under senare år skall här inte ånyo relateras. Vad rösträtten beträffar innebär utvecklingen att domstolarna undanröjt de bestämmelser genom vilka Södern, under kringgående av femtonde författningsändringen, berövat negrerna deras rösträtt. Men detta betyder inte att negrerna överallt kan rösta. De hindras i stor omfattning genom trakasseri av myndigheterna, genom hot från enskilda och organisationer — särskilt de beryktade medborgarråden — att begagna sin rösträtt eller att, vilket i USA är nödvändigt, före valet söka registrering som röstberättigade. Hur många det gäller är av skilda skäl svårt att exakt fastställa. Utan tvivel är det fråga om flertalet negrer i de egentliga Sydstaterna. I Mississippi, för att ta det mest extrema exemp-

let, röstade år 1956 av 790 000 vita som uppnått stadgad ålder 248 000, av 497 000 negrer i denna ålder endast 18 000 (valdeltagandet är mycket litet i flertalet sydstater på grund av att reellt enpartisystem råder).

Det centrala i den lag som nu är under antagande ligger i att unionens organ skall kunna vid unionella domstolar beivra åtgärder eller hot om åtgärder som avser att hindra rösträtts utövning. Striden har främst gällt om vid rättegång i dylika fall jury skulle fungera. Förslaget tillskyndare har varit mot jurysystem av fruktan för att en jury i Södern skall vara benägen att frikänna, men i senaten drevs jurylinjen i viss utsträckning igenom. Såväl Eisenhower och andra anhängare av förslaget som de stora, mot rasförtryck kämpande organisationerna har emellertid förklarat att lagen även i sin ändrade form är av stort värde.

Tidigare har lagförslag av liknande art alltid avslagits eller blockerats genom obstruktion från sydstatssenatorernas sida. Nu har lagen antagits med överväldigande majoritet i båda husen. I senaten röstade i den slutliga omröstningen alla republikaner och 29 demokrater (därav fem från sydstater) för lagen; mot den röstade 17 demokratiska sydstats senatorer och en senator som ansåg att den berörda ändringen gjort lagen för litet effektiv. Omröstningarna visar än en gång vilken stor och glädjande förändring opinionen undergått på de senaste åren. Majoriteten är klart för rasernas likställighet; den härskande sydstatsopinionen begär inte längre mer än att man skall försöka att steg för steg avveckla det vita förtrycket.